

**4875 SAYILI DOĞRUDAN
YABANCI YATIRIMLAR KANUNU
ÇERÇEVESİNDE YABANCI
SERMAYE MEVZUAT REHBERİ**

Levent BAŞAK
Gelirler Kontrolörü

TÜRMOB YAYINLARI- 337
Sirküler Rapor Serisi
Seri No: 2008 - 5

TÜRMOB Adına Sahibi
Mehmet TİMUR

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ali E. DOĞANOĞLU

Dizgi - Düzenleme

TÜRMOB
Basın - Yayın Servisi

Yayın Türü

Yaygın Süreli

Baskı

Gurup Matbaacılık A.Ş.
İstanbul Yolu Trafo Karşısı
Varlık/ANKARA
(0.312) 384 73 44

Baskı Tarihi

5 Mayıs 2008

TÜRMOB Basın Yayın Dağıtım İşletmesi tarafından yayınlanmaktadır.
TÜRMOB - Gençlik Cad. No:107 Anıttepe/ANKARA

Sirküler Rapor kitaplarında yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yalnızca yazarlarına aittir. Yayıncı kuruluş TÜRMOB'u bağlamaz.

ÖNSÖZ

Bilgi ve iletişimin ön plana çıktığı bir çağı yaşıyoruz. Muhasebecilik, Mali Müşavirlik mesleği doğası gereği bilgiye ve bilgininde sürekli güncel olmasına dayanmaktadır. Bu yapısı itibarıyla mesleğimiz çağımızın en önemli mesleklerinden birisi haline gelmiştir. TÜRMOB ve Odalarımız, meslektaşlarımızın ihtiyaç duyduğu bilgi ve eğitimi karşılaması temel öncelikleri arasındadır.

Meslektaşlarımızın ve aday meslek mensuplarımızın ihtiyaç duyacakları bilgiye, en kolay şekilde ulaşmalarını sağlamak, TÜRMOB'un temel hedeflerinden birisidir. Geniş bir yayın yelpazesi ile bu eğitim ve bilgileneceğe yönelik ihtiyacı karşılamaya çalışıyoruz. **Sirküler Rapor** yayınımla mevzuatta meydana gelen değişiklikleri ve uygulamaya yönelik bilgilendirmeyi sağlama gayreti içindeyiz.

Sirküler kitaplarımız, bir plan doğrultusunda hazırlanarak, her ay bir kitap olarak sizlere ulaştırılmaktadır. Kitaplarımız bir okuma komisyonu tarafından incelendikten sonra basılarak sizlerin istifadesine sunulmaktadır.

Siz değerli meslektaşlarımızın ve stajyerlerimizin beğeni ve takdirini toplayacağına inandığımız 2008-5 Seri Numaralı bu kitabı; Gelirler Kontrolörü Levent Başak tarafından hazırlanan “**4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Çerçevesinde Yabancı Sermaye Mevzuat Rehberi**” isimli eser oluşturuyor. Bu çalışma bir kaynak kılavuz niteliğinde olup konuyu örnekleri ile açıklamaktadır.

Kitabın, meslek camiamıza ve uygulamacılara faydalı olmasını diliyorum.

Nail SANLI
Genel Sekreter

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM 4875 SAYILI KANUNUN GENEL ESASLARI

1. 4875 SAYILI KANUNUN GENEL AMACI	5
2. “YABANCI YATIRIMCI” VE “YABANCI YATIRIM” KONUSUNDA ULUSLARARASI STANDARTLAR GETİRİLMİŞTİR	6
3. 4875 SAYILI KANUN YABANCI YATIRIMCILAR AÇISINDAN BİR REHBER NİTELİĞİNDEDİR	9
4. 4875 SAYILI KANUN KAPSAMINDA YERLİ VE YABANCI ŞİRKETLER ARASINDA TEŞVİK VE DİĞER AYRICALIKLAR HUSUSUNDA HİÇBİR FARK BULUNMAMAKTADIR	10
5. 4875 SAYILI KANUN İLE TÜRKİYE’NİN YABANCI SERMAYEYE BAKIŞ AÇISI DEĞİŞMİŞTİR	10
6. YURT DIŞINDA İKAMET EDEN TÜRK VATANDAŞLARININ 4875 SAYILI KANUN KARŞISINDAKİ DURUMU	11
7. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN 4875 SAYILI KANUN KARŞISINDAKİ DURUMU	13
8. YENİ YASAYA GÖRE HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI’NIN KONUMU ...	13
9. 4875 SAYILI KANUN İLE 6224 SAYILI YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK KANUNU YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMIŞTIR	14
10. 4875 SAYILI KANUNUN UYGULAMA ALANI	15

İKİNCİ BÖLÜM
ŞİRKET KURMA, ŞUBE AÇMA, MEVCUT BİR ŞİRKETE
ORTAK OLMA VE İRTİBAT BÜROSU AÇMA ESASLARI

1. ŞİRKET KURMA VE ŞUBE AÇMA İZİNİ 15
2. MEVCUT BİR ŞİRKETE ORTAK OLMA (İŞTİRAK) İZİNİ 19
3. İRTİBAT BÜROSU AÇMA İZİNİ 19
4. 4875 SAYILI KANUN SONRASINDA KURULACAK YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN KURULUŞUNA İLİŞKİN ŞARTLAR ... .20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YABANCI SERMAYENİN FAALİYET ESASLARI

1. GENEL ESASLAR 23
2. YABANCILARIN TÜRKİYE'DE TAŞINMAZ MAL EDİNMELERİ ...23
3. YABANCILARIN TÜRKİYE'DE MENKUL MAL EDİNMELERİ 25
4. YATIRIM İZİNİ VE KAPASİTE ARTIŞI 25
5. YATIRIM KOTASI 26
6. ŞİRKETLERİN FAALİYET KONUSUNUN DEĞİŞTİRİLMESİ 26
7. SERMAYE ARTIŞI VE HİSSE DEVRİ İZİNLERİ 27
8. LİSANS, KNOW-HOW, TEKNİK YARDIM VE FRANCHİSE ANLAŞMALARININ TESCİLİ 27
9. TÜRKİYE'DE ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN YURT DIŞINA TRANSFERİ 28

10. YABANCI YATIRIMCILAR İLE İDARE ARASINDAKİ UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ	29
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM YABANCI PERSONEL İSTİHDAMI

1. GENEL ESASLAR	30
2. TÜRKİYE'DE YABANCI PERSONEL İSTİHDAMI	31

BEŞİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE'DE KURULAN ŞİRKETLERİN, AÇILAN ŞUBE VEYA İRTİBAT BÜROLARININ TASFİYESİ

1. GENEL ESASLAR	32
2. YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN, YABANCI ŞUBELERİN VE İRTİBAT BÜROLARININ TASFİYESİ	33
3. YABANCI YATIRIMLARIN KAMULAŞTIRILMASI VE DEVLETLEŞTİRİLMESİ	35
SONUÇ	36
Ek-1: 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu	39
Ek-2: Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği	45
KAYNAKÇA	63

GİRİŞ

Sunuş bölümünde de belirttiğim gibi Türkiye AB'ye tam üyelik müzakerelerini sürdüren bir ülkedir. Ülkemizde yapılan son seçimle birlikte ve öncesinde sağlanan siyasî istikrar ve ekonomik göstergelerde meydana gelen iyileşmeler yabancı yatırımcıların Türkiye'ye olan ilgisini bir hayli artırmıştır.

Yabancı yatırımcıların gelişen dünya pazarları içerisinde Türkiye'ye olan ilgisinin artmasında en önemli sebep hiç kuşkusuz Türkiye'nin genç nüfusunun fazlalığı, Türk halkının tüketim kalıpları ve tüketim meyillerinin yüksek olmasıdır. Bu çalışmamda yabancı yatırımların iktisadî analizi yapılmayacağı için bu noktalarda uzun uzadıya durulmayacak sadece yabancı yatırımların malî boyutu genel hatları ile verilmeye çalışılacaktır.

Bilindiği üzere, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulması, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesi ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemek amacıyla 05.06.2003 tarihinde TBMM'de 4875 sayılı "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu" kabul edilmiş ve bu kanun 17 Haziran 2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4875 sayılı Kanunun genel gerekçesinde de belirtildiği üzere; bu kanun, bir teşvik kanunu değildir. Bu kanundan önce yürürlükte bulunan 6224 sayılı "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu" adından da belli olacağı üzere bir teşvik kanunuydu. 6224 sayılı Kanun bir teşvik kanunuydu çünkü bu kanunun uygulandığı yıllarda kâr transferi,

eşit muamele gibi hususlar bir teşvik unsuru olarak görülmekteydi. Ancak küreselleşme hareketleri ile birlikte bu hususlar teşvik aracı yerine, genel kabul görmüş uluslararası yatırım ilkelerine dönüşmüştür. Bu nedenle uluslararası tanımlamalara da uygun olması açısından yeni kanunun isminde “**teşvik**” kelimesine yer verilmemiştir.

4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinin akabinde bu kanunun kapsamına giren konularda uygulanacak usul ve esasları belirlemek üzere “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği” 20 Ağustos 2003 tarih ve 25205 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yapılan bu düzenlemeler ile Türkiye’deki yabancı sermaye mevzuatı iki hukukî metne indirgenmiştir. Böylece yabancı sermaye mevzuatı büyük ölçüde sadeleştirilmiştir. Bu sadeleştirmenin temel amacı hiç şüphesiz Türkiye’deki özellikle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının artırılmasıdır.

Bir ülkedeki yabancı sermaye yatırımlarının miktarını ve uzun dönemdeki artış eğilimini belirleyen çeşitli argümanlar mevcuttur. Bu argümanların bir çoğu iktisadî gerekçelere dayanan ölçülerdir. Bu temel ölçütlerin başında ekonomik istikrar gelmektedir. Özellikle bir ülkede yakalanan uzun vadeli ekonomik istikrar yabancı yatırımcıların önemli ölçüde dikkatini çekmektedir.

Ekonomik istikrarın sağlanması ile birlikte yatırım yapılacak ülkenin stratejik ve ekonomik bazı özellikleri yatırımcıların bu ülkelere yönelmelerine sebep olmaktadır. Bu kapsamda Türkiye siyasî istikrarın sağlanması ile birlikte yakalanan ekonomik istikrar ortamında eşsiz jeopolitik konumu ve dünya enerji merkezlerine yakınlığı ile “bölgesel bir merkez” olma niteliğine kavuşmuştur. Bir ülkenin böl-

gesindeki sözü dinlenen bir ülke olmasındaki en önemli kıstaslar ekonomik ve siyasî gücüdür. Bunu belirleyen temel argümanlar ise ülkenin geniş iç pazarının bulunması, maliyet-etkin genç ve eğitimli iş gücü, güçlü yerli sermaye, bol ve ucuz hammadde ve doğal kaynak imkanları açısından zengin olması özellikleridir. Bu özellikler aynı zamanda ülkedeki doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının seyrini de belirleyecektir.

Türkiye'nin doğrudan yabancı sermaye yatırım haritasına bakıldığında 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği döneme kadar bu önemli özellikleri taşımasına rağmen istenildiği ölçüde yabancı sermaye çekemediğini söyleyebiliriz. Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere bu sonucun doğmasına yol açan en önemli unsur, doğrudan yabancı yatırımların ekonomik kalkınma stratejisinin temel bileşeni haline getirilmemiş olmasıdır.

Türkiye'ye girecek doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik kalkınma stratejisinin temel bileşeni haline getirilmesi ile birlikte kaynak açığı sorunu büyük ölçüde azaltılacak böylece cari açık problemi halledilecektir. Ayrıca doğrudan yabancı yatırımlar ülkemizdeki borç yükünün de azaltılmasında anahtar bir role sahip olacaktır.

Bu iki fayda dışında doğrudan yabancı sermaye yatırımları gerek sermaye birikiminin artmasına gerekse Türkiye'deki şirketlerde kurum kültürünün oluşmasına kurum kültürü belirli bir seviyede bulunan şirketlerde ise bu kültürün daha da kökleşmesine sebep olacaktır.

Doğrudan yatırımların belki de en önemli faydası teknoloji birikimi üzerine olacaktır. Özellikle Türkiye'de yapılacak yabancı doğrudan yatırımlarda teknoloji ve know-how ağır basan yatırımların önemli bir yere sahip olması Türkiye'deki teknoloji birikiminin artmasını

sağlayacağı gibi yerli şirketlerin bu birikimden faydalanarak uluslararası alanda marka ürünlerin ortaya çıkarmasına sebep olacaktır. Her şeyden önemlisi teknoloji birikiminin artması şirketlerin rekabet gücünü artırarak ihracat imkanlarının artmasını sağlayacaktır.

Türkiye açısından doğrudan yatırımların bir diğer önemli yönü istihdam üzerindeki etkileridir. Türkiye’de yapılacak yatırımların fabrika ve üretim tesisi kurma şeklinde, hukukî tabiriyle “doğrudan özel yatırım”, olması halinde bu durumdan istihdam hacmi de etkilenecektir. Çünkü Türkiye’de kurulacak her fabrika sermayenin niteliği ne olursa olsun işçi, memur, müstahdem vs. eleman talebini ortaya çıkaracaktır. Bu ise doğrudan yatırımların Türkiye’deki işsizlik probleminin çözümünde üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmesine yol açmıştır.

Doğrudan yabancı yatırımlar hususunda üzerinde önemle durulması gereken bir diğer husus ülke çıkarları ile yabancı yatırımcının çıkarları arasında akılcı bir dengenin kurulması ve bu yönde stratejik politikaların izlenmesinin nasıl sağlanacağıdır. Bu dengenin kurulması yabancı sermaye mevzuatının yabancı yatırımcıya bakış açısına bağlıdır. Bu nedendir ki liberal ekonomi politikalarının egemen olduğu ve küreselleşme hareketlerin hız kazandığı günümüz kapitalist dünyasında ülkelerin hazırlayacakları yabancı sermaye mevzuatının saydamlığı (şeffaflığı) ve sadeliği (açık ve anlaşılır olması) bu stratejik dengenin kurulmasında önemli bir yere sahiptir. Bu kritik önemi nedeniyle yabancı sermaye mevzuatını ilgilendiren her hukukî metnin “kelime kelime” irdelenmesi ve bu metinlerde yanlış anlamaları ve açılımlara yol açacak terim, tabir vs. kavramlara yer verilmelidir.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde bu çalışmamda 4875 sayılı Kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere “yasal bir rehber” olarak

dizayn edilmiş olan 4875 sayılı Kanun ve bu kanuna istinaden yayımlanmış olan Yönetmelik'te yer alan temel esaslar analiz edilecektir. Bu çalışmamızda yeri geldikçe 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (K.V.K.'nda) yabancı kurumları ilgilendiren müesseselere de değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

4875 SAYILI KANUNUN GENEL ESASLARI

1. 4875 SAYILI KANUNUN GENEL AMACI

4875 sayılı Kanunun 1'inci maddesine göre bu kanunun amacı, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemektir.

Diğer yandan Kanunun 1'inci maddesine göre bu Kanun, doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muamelelerde temel teşkil edecektir. Diğer bir ifadeyle bazı özel kanunlarda yer alan düzenlemeler saklı kalmak şartıyla Türkiye'de doğrudan yatırım yapan yabancı yatırımcılara bu kanunda belirtilen esaslar dışında farklı bir muamele uygulanmayacaktır.

Ancak “**dolaylı yabancı sermaye yatırımları**”¹ bu kanun kapsamı dışında bulunduğu için Türkiye’deki dolaylı yabancı sermaye yatırımları özel mevzuat metinlerinde yer alan hükümlere tâbi olacaktır. Mesela; Türkiye’de yabancı yatırımcılar tarafından yapılan nakdî sermaye yatırımları dağınık bir yapı arz eden mevzuat hükümlerine tâbi olacak olup, bu yatırımlara 4875 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

2. “YABANCI YATIRIMCI” VE “YABANCI YATIRIM” KONUSUNDA ULUSLARARASI STANDARTLAR GETİRİLMİŞTİR

4875 sayılı Kanun kapsamında, yabancı yatırımcı², Türkiye’nin siyâsî sınırları içerisinde doğrudan yabancı yatırım yapan;

i) Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip gerçek kişileri,

---

1 4875 sayılı Kanun metni irdelendiğinde görüleceği üzere “dolaylı yabancı sermaye yatırımları” kavramına bu kanunda yer verilmemiştir. Bu tanıma yer verilmemesini kanunun önemli bir eksikliği olarak değerlendirmek sanırım yanlış olmayacaktır. Çünkü bir metinde sadece temel kavramlara yer vermek kavramın açıklığa kavuşturulmasına yetmemektedir. Uluslararası uygulamalar da dikkate alınmak suretiyle uluslararası alanda yapılan malî yatırımlar dolaylı yabancı sermaye yatırımdır. Mesela; yurt dışında yerleşik şahıslar aracılığıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’ndan menkul kıymet satın alınması suretiyle Türkiye’de gerçekleştirilecek yatırımlar malî yatırımdır.

2 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve ilgili mevzuatta “**yabancı yatırımcı**” kavramına yer verilmemiştir. Ancak 95/6990 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının 2’nci maddesinin (b) bendinde “**yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşlar**” teriminin tanımı yapılmak suretiyle dolaylı olarak yabancı yatırımcı kavramına açıklık getirilmişti. 4875 sayılı Kanunun 2’nci maddesinde doğrudan doğruya bu terimin tanımı yapılmak suretiyle yabancı yatırımcılar açısından açık bir düzenleme yapılmak istenmiştir.

- ii) Yurt dışında **ikamet eden** Türk vatandaşlarını,
iii) Yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişileri³,
iv) Uluslararası kuruluşları,
ifade eder.

Diğer yandan, 4875 sayılı Kanuna göre doğrudan yabancı yatırım:
Yabancı yatırımcı tarafından⁴,

1) Yurt dışından getirilen;

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye,
- Şirket menkul kıymetleri (Devlet tahvilleri hariç),
- Makine ve teçhizat,
- Sınaî ve fikrî mülkiyet hakları,

---

3 Kanunda açık bir ifade ile yabancı bir tüzel kişinin Türkiye'de yapmış olduğu doğrudan yatırımlardan dolayı yabancı yatırımcı olarak nitelendirilebilmesi için bu şirketin yurt dışında mukimi olduğu ülkenin kanunlarına göre kurulmuş olması yeterlidir. Bu şartın gerçekleşmesi koşuluyla yurt dışında kurulan şirketlerin ortaklarının uyruğu önem arz etmeyecektir.

4 Yabancı gerçek ve/veya tüzel kişilerce Türkiye'de şirket kurulması veya şube açılması halinde şirket veya şubeye tahsis edilecek iktisadî kıymetler noktasında 4875 sayılı Kanun 6224 sayılı Kanundan daha geniş bir düzenleme yapmıştır. Bu şekilde, bir yandan, Türkiye'de kurulacak şirketler ve açılacak şubelerin sermaye yapısı kuvvetlendirilmek istenmiş diğer yandan Türkiye'nin yabancı doğrudan yatırımlardan daha fazla pay alması amaçlanmıştır.

2) Yurt içinden sağlanan;

-Yeniden yatırımda kullanılan kâr, hâsılat, para alacağı veya malî değeri olan yatırımla ilgili diğer haklar,

- Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar,

Gibi iktisadî kıymetler aracılığıyla;

1- **Yeni şirket kurmayı veya şube açmayı,**

2- **Menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az %10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmayı⁵,**

ifade eder⁶.

---

5 Bu şekilde Türkiye’de kurulmuş olan bir şirkete ortak olan yurt dışında yerleşik gerçek kişiler ile tüzel kişilerin de şartları sağlamaları koşuluyla yabancı yatırımcı sayılacakları muhakkaktır.

6 6224 sayılı Kanununun 2’nci maddesinde ise “**ana yabancı sermaye**” tabirinin tanımı yapılmıştır. Buna göre Türkiye’de kurulacak bir teşebbüsün kurulması, tevsii veya yeniden faaliyete geçebilmesi için hariçten ithal edilen; yabancı para şeklinde sermaye, makine, teçhizat, alât ve bu mahiyetteki mallar, makine aksamı, yedek parçalar ve malzeme ile Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kabul ettiği sair lüzumlu mallar, lisanslar, patent hakları ve alâmeti farika gibi fikri haklar ve hizmetler ve yeniden yatırılmak suretiyle sermayeye eklenen kârlar doğrudan yabancı yatırımların birer unsuru olarak kabul edilmiştir. 4875 sayılı Kanunda ise doğrudan yabancı yatırımların unsurları biraz daha geniş tutulmak suretiyle yabancı yatırımcıların Türkiye’deki doğrudan yatırımlarının artırılması hedeflenmiştir.

3. 4875 SAYILI KANUN YABANCI YATIRIMCILAR AÇISINDAN BİR REHBER NİTELİĞİNDEDİR

4875 sayılı Kanun yabancı doğrudan yatırımlar için yasal bir rehber olarak dizayn edilmiştir. Kanun gerekçesinde bu husus açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bu kapsamda, ilgili kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yabancı yatırımcıların mevzuat ile ilgili olarak ilk etapta başvuracağı hukukî metin 4875 sayılı **“Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu”** olacaktır. Yani, doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muamele hususunda temel hukukî metin bu kanundur. Bu çerçevede, yabancı sermaye mevzuatının, daha önceki mevzuata nazaran, kapsamı biraz daha daraltılmıştır.

Yabancı yatırımcıların ilgili kanundan sonra müracaat edecekleri bir diğer hukukî metin bu kanunun uygulanmasını göstermek üzere çıkarılacak yönetmelikler olacaktır. Bu çerçevede, yabancı sermaye mevzuatı 4875 sayılı Kanun ve bu kanuna istinaden çıkarılacak yönetmeliklerden oluşacaktır. Nitekim bu Kanun kapsamına giren konularda uygulanacak usul ve esasları belirlemek üzere **“Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”** hazırlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu şekilde, yapılan düzenleme ile yabancı sermaye mevzuatı mevzuat açısından iki temel hukukî metne indirgenmiştir. Bu durum da doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerindeki bürokratik engellerin mevzuat bazında kalkması açısından önem arz etmektedir.

4. 4875 SAYILI KANUN KAPSAMINDA YERLİ VE YABANCI ŞİRKETLER ARASINDA TEŞVİK VE DİĞER AYRICALIKLAR HUSUSUNDA HİÇBİR FARK BULUNMAMAKTADIR

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu; bu kanun kapsamında Türkiye’de kurulacak yerli ve yabancı sermayeli şirketler açısından kuruluş prosedürünün düzenlendiği temel kanundur. İlgili kanun hükümlerine göre kurulan yabancı sermayeli şirketlerin herhangi bir yerli şirketten farkı bulunmamaktadır. Bu nedenle, 4875 sayılı Kanun ile sağlanan teşvik ve diğer kolaylıklardan T.T.K. hükümlerine göre kurulan yerli ve yabancı bütün şirketler ayırım yapılmadan yararlanacaktır. Bu kapsamda, yabancı sermayeli şirketlere 4875 sayılı Kanun kapsamında ayrı bir teşvik sistemi öngörülmemiştir.

Teşvik ve haklar konusunda geçerli olacak bu durum müteşebbislerin yükümlülükleri açısından da geçerlidir. Yani, yerli ve yabancı müteşebbisler arasında gerek 6762 sayılı T.T.K. gerek 213 sayılı V.U.K. ve gerekse 4875 sayılı Kanun kapsamında farklı bir yükümlülük getirilmemiştir. Diğer yandan, 1982 Anayasasında yer alan temel haklardan yerli şirketler olduğu gibi yabancı sermayeli şirketlerde ayırım gözetilmeksizin yararlanacaklardır (kıyılardan yararlanma, kamulaştırma, devletleştirme ve çalışma ve sözleşme hürriyeti gibi).

5. 4875 SAYILI KANUN İLE TÜRKİYE’NİN YABANCI SERMAYEYE BAKIŞ AÇISI DEĞİŞMİŞTİR

Ülkemizde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının artmamasının önemli sebeplerinden bir tanesi Türkiye’nin yabancı sermayeye bakış açısından kaynaklanmaktadır.

Yapı itibarıyla 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu Türki-

ye'deki yabancı sermayenin teşvikinde önemli bir kanundu. Her şeyden önce 6224 sayılı Kanun bir teşvik kanunuydu ve bu kanunun bir teşvik kanunu olduğu kanun başlığında zikredilerek pekiştirilmişti. 4875 sayılı Kanunda ise bu kelime zikredilmediği için Türkiye'nin yabancı sermayeye bakış açısında radikal bir değişiklik olmuştur. Yeni kanunun doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına bakış açısındaki değişiklik reform niteliğinde bir değişikliktir.

4875 sayılı Kanuna göre, uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe; yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yatırım yapılması serbesttir. Diğer yandan, yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tâbidirler.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'de teşvik amaçlı olarak kanun bazında artırılmak istenmesi uygulamada ister istemez diğer kalkınmakta olan ülkeler ile Türkiye'nin yabancı sermayeye bakış açısı arasında önemli bir fark yaratmaktaydı. 4875 sayılı Kanun ile ülkemizde de doğrudan yabancı sermaye yatırımları bir teşvik aracı olmaktan çıkarılmış iktisat politikamızın önemli bir aracı haline getirilmiştir. Bu nedenle, 4875 sayılı Kanun yabancı sermayeye bakış açısı itibarıyla, 6224 sayılı Kanunun yabancı sermayeye bakış açısına göre, daha liberal ve küreselleşen dünyadaki oyuncularla eşit rekabet edilebilmesini sağlama yönünde atılmış önemli bir adım olmuştur.

6. YURT DIŞINDA İKAMET EDEN TÜRK VATANDAŞLARININ 4875 SAYILI KANUN KARŞISINDAKİ DURUMU

4875 sayılı Kanuna göre, yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının Türkiye'de doğrudan yatırım yapması durumunda bu kanun uygulamasında Türk vatandaşları yabancı yatırımcı hüviyetine sahip olacaklardır.

Ayrıca kanunun madde gerçeğinde yapılan açıklamaya göre 4112 sayılı Kanun kapsamında Bakanlar Kurulundan izin almak suretiyle başka bir ülkenin vatandaşlığına geçmiş olan Türk vatandaşlarının da, Türkiye’de yatırım yapmaları halinde yabancı yatırımcı olarak değerlendirilecektir.

Bu yönüyle de bu kanunla yabancı müteşebbislere sağlanan kolaylıklardan ve avantajlardan yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları da aynen yabancı müteşebbisler gibi yararlanacaklardır.

Daha önceki yabancı sermaye mevzuatında yer verilmeyen bu düzenlemeye 4875 sayılı Kanunda yer verilmesi önemli bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Çünkü, yurt dışında ikamet eden (yaşayan) Türk vatandaşlarının hayati çıkarlarının yoğunlaştığı ülke ikamet ettikleri ülkedir. Yani bu kişiler yurt dışında mukim kimselerdir. Bu nedenle bu kimselerinin Türkiye’de yatırım yapmak için Türkiye’ye sermaye tahsis etmesi halinde yurt dışında ikamet eden yabancı uyruklu herhangi bir şahıstan farklılığı bulunmamaktadır.

Özet olarak, yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları yurt dışında edindikleri şahsi servetlerini Türkiye’de istedikleri gibi değerlendirebilecekler ve 4875 sayılı Kanun hükümlerinden yabancı uyruklu herhangi bir şahıs gibi faydalanacaklardır. Bunun için tek koşul Türk vatandaşlarının yurt dışında ikamet etmesi gereklidir. “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nin 10’uncu maddesinde de belirtildiği üzere bu durumun muteber belgelerle (çalışma veya ikamet izni) ispat etmesi gereklidir.

7. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN 4875 SAYILI KANUN KARŞISINDAKİ DURUMU

4875 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemelerden bir tanesi de uluslararası kuruluşların Türkiye’de yapacakları yatırımlardan ötürü yabancı yatırımcı sayılmalarına ilişkin düzenlemedir.

Kanun metninde kullanılmış olan “**uluslararası kuruluşlar**” terimi kanunda tanımlanmamıştır. Kanunun genel ve madde gerekçesinde de bu hususta herhangi bir açıklama yer almamaktadır.

Bu nedenle madde metninde geçen uluslararası kuruluşlar ibaresinin geniş bir çerçevede yorumlanması ve uluslararası ekonomik, malî, siyasal, sosyal ve kültürel alanda faaliyet gösteren kuruluşların bu kapsamda değerlendirilmesi gereklidir.

8. YENİ YASAYA GÖRE HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI’NIN KONUSU

4875 sayılı Kanun ile Türkiye’deki yabancı sermaye yatırımlarında tek yetkili kuruluş olarak Hazine Müsteşarlığı belirlenmiştir⁷. Kanunun 4’üncü maddesine göre Hazine Müsteşarlığının yetkisi iki noktada toplanmaktadır:

- 1- Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin politikaların genel çerçevesini belirlemeye, bu amaçla diğer kuruluşların faaliyetlerine katılmaya yetkilidir.
- 2- Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin bilgi sistemini kurmak ve

---

7 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa göre Türkiye’deki yabancı sermaye yatırımlarında tek yetkili otorite olarak “Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi” belirlenmişti.

geliştirmek amacıyla, yatırımlar hakkındaki istatistikî bilgileri, her türlü kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarından istemeye yetkilidir.

Her ne kadar Kanun hükmünde Hazine Müsteşarlığı'ndan bahsedilse de bu yetkiler ve yabancı sermaye konusunda yapılması gereken bütün iş ve işlemler Hazine Müsteşarlığı'na bağılı olarak faaliyet gösteren Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecektir.

9. 4875 SAYILI KANUN İLE 6224 SAYILI YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK KANUNU YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMIŞTIR

05.06.2003 tarihinde kabul edilen 4875 sayılı Kanun'un “Çeşitli hükümler” başlıklı 5'inci maddesi ile 6224 sayılı Yabancı Sermaye-yi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde düzenlemesine göre, mevzuatta, 6224 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılacaktır. Diğer yandan, mezkûr Kanun'un Geçici 1'inci maddesi hükmüne göre, 4875 sayılı Kanunun uygulanmasını göstermek üzere hazırlanacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut kararname, tebliğ ve genelgelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edilecektir.

Doğrudan yabancı yatırımlarla ilgili olarak ileride çıkarılacak mevzuat hükümlerinin 4875 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olmasını önlemek amacıyla, 4875 sayılı Kanunun 5'inci maddesinde yapılan düzenlemeye göre, 4875 sayılı Kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu kanuna hüküm eklenmek veya bu kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenecektir. Dolayısıyla, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ilgili olarak temel prensiplerden sapıl-

ması ancak ve ancak 4875 sayılı Kanunda değişiklik yapılmak veya bu kanuna hüküm eklenmek suretiyle mümkün olabilecektir.

10. 4875 SAYILI KANUNUN UYGULAMA ALANI

4875 sayılı Kanun hükümleri Türkiye’de yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcılara uygulanacak olup, yukarıda da ifade ettiğim gibi bu kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu kanuna hüküm eklenmek veya bu kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenecektir.

Bu çerçevede, yabancı müteşebbislerle ilgili olarak idari mekanizma devreye girerek çeşitli konularda çeşitli müteşebbislere yönelik olarak farklı uygulamaların önüne geçilmiş olacaktır. Böylece, hem mevzuatta uygulama birliği sağlanacak hem de yabancı sermaye mevzuatının toplu bir yapı içinde uygulanması sağlanarak farklı uygulamaların önüne geçilmiş olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET KURMA, ŞUBE AÇMA, MEVCUT BİR ŞİRKETE ORTAK OLMA VE İRTİBAT BÜROSU AÇMA ESASLARI

1. ŞİRKET KURMA VE ŞUBE AÇMA İZİNİ

Ülkemizde 1980 yıllardan sonra uygulanan liberal ekonomi politikaları ile birlikte yabancı sermayeli şirketlere ve dar mükellefiyete tâbi kurumlara Türkiye’de yapacakları yatırımlar açısından teşvik kanunu ve diğer mevzuat açısından gerekli alt yapının oluşturulduğunu söylemek pek mümkün olamayacaktır. Zira, yabancı müteşebbislerin Türkiye’de yatırım yapma meylini belirleyen önemli faktör-

lerin başında siyasî ve ekonomik istikrar kadar yabancı sermayenin önündeki bürokratik engeller gelmekteydi.

18.01.1954 tarihinde kabul edilen 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yabancı yatırımcıların Türkiye’de yapacakları yatırımlarda önemli bürokratik işlemler öngörmekteydi. Bu ise kanunun yürürlüğe girmesinden sonraki dönemde yabancı sermaye yatırımlarının önemli bir ivme kazanmasını engellemiştir. Bu husus göz önünde bulundurulmak suretiyle 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu yabancı yatırımcıların önündeki bürokratik engelleri ortadan kaldırmak amacıyla 05.06.2003 tarihinde kabul edilmiştir.

6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun temel felsefesi aşağı yukarı aynıdır. İki kanun arasındaki en önemli fark iki noktada odaklanmaktadır. Birincisi 4875 sayılı kanun ile izin, onay ve vize sisteminin kaldırılmış olması diğeri ise, yabancı sermaye yatırımları üzerindeki bürokratik engellerin kaldırılmış olmasıdır.

4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte Türkiye’de yapılacak yabancı sermayeli yatırımlarda izin, onay ve vize sistemi kaldırılmıştır⁸. Bu kapsamda Türkiye’de bir kısmı ve/veya tamamı yabancı sermaye ile şirket kurulması veya yabancı kurumlarca Türkiye’de şube açılması için herhangi bir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle 4875 sayılı Kanun ile yabancı

---

8 Bilindiği üzere 95/6990 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının 3’üncü maddesi hükmü uyarınca yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşların Türkiye’de yatırım yapmak ve/veya ticarî faaliyette bulunmak amacıyla şirket kurma, ortaklığa katılma, şube veya irtibat bürosu açmak için Hazine Müsteşarlığı’ndan izin almaları gerekmektedir. 4875 sayılı Kanunla bu izin sistemi kaldırılmıştır.

sermayeli şirket kuruluşu, yabancı sermayeli şirketlerin şube açması ya da Türkiye’de yabancı sermayeli kuruluşların iştirak edinmesi hiçbir izne tâbi değildir. İlgili kanun ile izin sistemi kaldırılarak bu işlemlerle ilgili olarak bilgi verilmesi yeterli görülmüştür⁹. Bu ise daha önceki mevzuat metinlerine göre reform niteliğinde bir değişikliktir.

Burada şu hususun belirtilmesinde yarar görüyorum. 4875 sayılı Kanun ile Türkiye’ye doğrudan yabancı sermaye girişinde daha önceki dönemlerde geçerli olan **“ön izin sistemi”** **“bilgilendirme sistemine”** dönüştürülmüştür. Daha açık bir ifadeyle yabancı müteşebbisler açısından Türkiye’de gerek doğrudan gerekse malî yatırım yapmak için her türlü izin alma prosedürünün kaldırıldığını söyleyemeyiz¹⁰.

Yabancı müteşebbislerin sermaye girişi hususunda hiçbir merciden izin almalarına gerek yoktur ancak, yabancı sermaye mevzuatı dışın-

---

9 Yabancı sermayeli şirketler, Türkiye’de şube açan yabancı kurumlar ve yabancı kurumlarca Türkiye’de açılan irtibat büroları düzenli bir şekilde bilgi verme hususunda “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nde belirtilen esaslara göre hareket etmek zorundadırlar. Diğer bir ifadeyle yabancı kurum veya kuruluşlar bu yönetmelikte belirtilen bilgi ve belgeleri düzenli bir şekilde ve istenilen sürelerde Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne iletmek zorundadırlar.

10 Bu noktada hemen belirtmem gerekir ki 19.10.2005 tarihinde kabul edilen ve 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 Mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankacılık Kanunu”nun 6’ncı maddesine göre Türkiye’de bir bankanın kurulmasına veya yurt dışında kurulmuş bir bankanın Türkiye’deki ilk şubesinin açılmasına, Bankacılık Kanunu’nda öngörülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınacak kararlar izin verilecektir. Dolayısıyla özel bazı kanunlardaki düzenlemeler gereğince yabancı sermayenin Türkiye’deki örgütlenmesinde izin sisteminin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

da yerli müteşebbislerce yatırım yapılmasına yönelik olarak alınması gereken izinleri aynen yabancı müteşebbislerde almak zorundadır. Mesela; gerek yerli müteşebbisler gerekse yabancı müteşebbisler yatırım yapılan alanda halk sağlığını bozacak yatırımların önlenmesi amacıyla Sağlık Bakanlığı'ndan alınması gereken izinleri almak zorundadırlar. Aynı şekilde yerli ve yabancı müteşebbisler yatırım yapılması ile ilgili olarak mevzuatta yer alan diğer yükümlülükleri de harfiyen yerine getirmek zorundadır.

4875 sayılı Kanun ile birlikte özetle; yabancı müteşebbislerin Türkiye'de şirket kurmak için izni alma ve kanunî ve iş merkezi yurt dışında bulunan kurumların şube açmak için izni alma sistemi kaldırılmıştır. Şube açma konusunda şu hususu da belirtmekte fayda görüyorum. Özel kanunlarındaki düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla yabancı dernek, vakıf, dernek veya vakfa ait iktisadî işletmeler sivil toplum örgütleri, kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, iş ortaklıkları yurt dışında kurulu irtibat bürolarının Türkiye'de şube açmak istemeleri halinde herhangi bir merciden izin almalarına gerek bulunmamaktadır.

Bu konuda son olarak şu hususu belirtmekte fayda görüyorum. “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nin 4'üncü maddesi hükmü uyarınca Ticaret Sicil Memurlukları 4875 sayılı Kanun kapsamındaki şirket ve şubelerin kuruluş aşamasında ilgililerce doldurulacak “Şirket ve Şube Kuruluş Bildirim Formu ve Dilekçesi”nin bir nüshasını, bu şirketlerin tescil ve ilana tâbi her türlü ana sözleşme değişikliklerinin bir nüshasını ve bu şirketlerce ilgili Ticaret Sicil Memurluğuna iletilen “Ortaklar Listesi” veya “Hazirun Cetveli”nin bir nüshasını Hazine Müsteşarlığı'na göndermek zorundadır. Bunun dışında Türkiye'de şirket kurulması ve şube açılması hususunda hiçbir prosedür söz konusu değildir.

2. MEVCUT BİR ŞİRKETE ORTAK OLMA (İŞTİRAK) İZİNİ

4875 sayılı Kanununun 1'inci maddesine göre özel kanunlardaki düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla kanunî ve iş merkezi Türkiye'de bulunan şirketlere yabancıların iştirak etmek için herhangi bir merdiden izin almalarına gerek bulunmamaktadır.

Aynı zamanda bu kanun uygulamasında menkul kıymetler borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymetler borsalarından en az %10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkette ortak olmak da doğrudan yabancı yatırım niteliğindedir. Bu tür yatırımlarda da bu kanuna göre hisse edinimi yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmak için önceden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

3. İRTİBAT BÜROSU AÇMA İZİNİ

4875 sayılı Kanuna göre irtibat bürolarının durumunun tespitinde 3'üncü maddenin (h) bendi hükmü uygulanacaktır. 4875 sayılı Kanununun 3'üncü maddesinin (h) bendine göre Hazine Müsteşarlığı, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlere Türkiye'de ticarî faaliyette bulunmamak kaydıyla irtibat bürosu açma izni vermeye yetkilidir.

Kanun hükmündeki bu açık düzenlemeye göre yabancı şirketlerin Türkiye'de irtibat bürosu açması için Hazine Müsteşarlığı'ndan izin almaları gerekmektedir. Bu kapsamda yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlerin, pazar araştırması, ihraç ürünlerinin kalite kontrolü ve benzeri faaliyetlerinin yerine getirilmesi amacıyla ve ticarî faaliyette bulunmamak koşuluyla Türkiye'de irtibat bürosu açmaları Hazine Müsteşarlığı'nın iznine bağlıdır.

Mezkûr kanuna göre yabancı kurumların Türkiye'de şirket kurmala-

rı veya şube açmak istemeleri halinde hiçbir merciden izin almalarına gerek olmamasına rağmen irtibat bürosu açmak için Hazine Müsteşarlığı'ndan izin almalarının gerekmesi hususunun mantıklı bir gerekçesini bulmak güçtür. Bu konuda kanunun madde gerekçesinde şu açıklamaya yer verilmiştir:

“Bu bent, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlerin, pazar araştırması, ihraç ürünlerinin kalite kontrolü ve benzeri faaliyetlerin yerine getirilmesi amacıyla ve ticarî faaliyette bulunmamak koşuluyla Türkiye’de açacakları irtibat bürolarının kuruluşunu düzenlemektedir. İrtibat bürosu açma hususu başka bir kanunda düzenlenmediğinden, haksız rekabete yol açmaması bakımından bu Kanunla izne tâbi tutulması gerekli görülmüştür.”

Gerekçede Türkiye’de açılacak irtibat büroları için izin sisteminin getirilmesinin amacı olarak irtibat bürosu açma hususunun başka bir kanunda düzenlenmemiş olması ve haksız rekabete yol açmaması gösterilmiştir. Kanaatimize göre bu iki gerekçe Türkiye’de açılacak irtibat bürolarının açılışının izne tâbi tutulmasını gerektirecek bir gerekçe değildir. İrtibat bürosu açmak için de yabancı kurumların hiçbir merciden izin almalarına gerek olmamalı bilgilendirme sistemi burada da geçerli olmalıdır.

4. 4875 SAYILI KANUN SONRASINDA KURULACAK YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN KURULUŞUNA İLİŞKİN ŞARTLAR

4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte yabancı sermayeli şirket kuruluşuna ilişkin varolan çeşitli şartlar kaldırılmıştır. Böylece kalkınma politikasının bir aracı olarak doğrudan yabancı yatırımlardan Türkiye’nin daha fazla pay alması hedeflenmiştir.

4875 sayılı Kanun öncesinde yabancı kurum, kuruluş ve örgütlerin Türkiye’de şirket kuruluşu ile ilgili olarak çeşitli sınırlamalar söz konusuydu. Bu sınırlamalar üç ana başlık altında toplanmaktadır:

1- Yabancı müteşebbisler tarafından Türkiye’de yabancı sermayeli bir şirket kurulması için **“her bir yabancı ortak başına”** asgari 50.000 ABD doları sermaye getirilmesi şartı bulunmaktaydı¹¹. 4875 sayılı Kanunda bu şekilde bir sermaye sınırı öngörülmemiştir. Bu yönüyle 4875 sayılı Kanunla yapılan düzenleme son derece yerinde bir düzenlemedir.

2- 6224 sayılı Kanuna göre, Türkiye’de, yabancı müteşebbisler tarafından sadece anonim ve limited şirket kurmak mümkündü¹². 4875 sayılı Kanunda bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim

---

11 Bu şart 95/6990 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının 3’üncü maddesinin (c) bendi ile getirilmiş bir koşuldur. Bu koşul yabancı yatırımcılar için geçerli olup aynı şart yerli yatırımcılar için geçerli değildi. Bu durumda bu kural ile 6224 sayılı Kanunun 10’uncu maddesinde belirtilen **“yerli ve yabancı sermayenin müsavi (eşit) muamele görmesi”** kuralı ile açık bir şekilde çelişmekteydi. 4875 sayılı Kanun ile hem bu çelişki ortadan kaldırılmış hem de yabancı yatırımcılar için önemli bir teşvik unsuru sağlanmıştır.

12 6224 sayılı Kanun, Yabancı Sermaye Çerçeve Kararı ve Yabancı Sermaye Çerçeve Kararı Hakkında Tebliğ hükmünde adi ortaklık, konsorsiyum, iş ortaklığı ve ortak girişim gibi oluşumlardan hiç bahsedilmemişti. Bu durumda bu tür ortaklıklar yabancı sermaye mevzuatına tâbi değildi. Bu durum o günün şartlarında doğal karşılanmalıdır. Çünkü bu tür ortaklıkların mazisi yenidir. 6224 sayılı Kanunun 1954 tarihinde yürürlüğe girdiğini düşündüğümüzde o günün şartlarında bu tür ortaklıkların hukukî statüsünün tam olarak Türk hukuk sisteminde yerleşmemesi nedeniyle böyle bir düzenlemeye yabancı sermaye mevzuatında yer verilmesi düşünülemezdi. Ancak daha sonraki yıllarda mevzuatta değişiklik yapılarak bu oluşumlara yabancı sermaye mevzuatında yer verilebilirdi ancak bu da yapılmamıştır. Nihayetinde 4875 sayılı Kanun ile birlikte bu tür ortaklıklar (oluşumlar) yabancı sermaye mevzuatının önemli bir parçası halinde gelmiştir.

“Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nin “**Şirket Türleri**” başlıklı 9’uncu maddesine göre yabancı yatırımcıların kurabilecekleri veya iştirak edebilecekleri şirketler, Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen şirketler ile Borçlar Kanunu’nda düzenlenen adi şirketlerdir.

3- 6224 sayılı Kanunun 1’inci maddesine göre Türkiye’ye ithal edilecek yabancı sermaye, ülke çapında tekel teşkil edecek faaliyetlerde bulunan kuruluşlarda çoğunluk hissesine sahip olamamaktaydı. 4875 sayılı Kanunda böyle bir düzenleme yer almadığı için yabancı sermaye tekel niteliğindeki kuruluşlarda %50’den fazla hisseye sahip olabilecektir.

4875 sayılı Kanun hükmünde bu şekilde hisse nispeti hususunda sınırlayıcı bir düzenlemeye yer verilmemesinin ekonomik yansımalarını zaman gösterecektir. Ancak günümüzde gittikçe küreselleşen dünyada gelişmekte olan ülkelerde yatırım yapacak yabancı yatırımların şirketlerdeki hisse nispetlerini belirlemek liberal ekonomi politikaları ile uyuşması mümkün olmadığı için 1950’li yıllarda konulmuş olan bu kural radikal bir değişiklikle yürürlükten kaldırılmıştır.

Yönetmeliğin 9’uncu maddesinin 2’nci fıkrasındaki düzenleme gereğince de adi ortaklık, konsorsiyum, iş ortaklığı, ortak girişim gibi isimler altında sözleşmeye dayalı olarak kurulan ve Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen şirketlerin belirgin niteliklerini taşımayan ortaklıklar, 4875 sayılı Kanunun uygulanması bakımından adi şirket sayılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI SERMAYENİN FAALİYET ESASLARI

1. GENEL ESASLAR

Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketler ve yabancı kurumlarca açılan şube veya irtibat bürolarının, yabancı sermaye yatırımlarına yönelik özel bazı düzenlemeler dışında, Türkiye’de faaliyet gösteren herhangi bir ticarî işletmeden farkı yoktur.

Nasıl ki Türkiye’de faaliyet gösteren herhangi bir yerli şirket Türk kanunlarında düzenlenmiş olan şekli ve esasa yönelik kurallara uymak zorunda ise bu durum yabancı yatırımcılar için de geçerlidir. Bu noktada yabancı ve yerli sermaye arasında “**eşit muamele ilkesi**” hakimdir.

Yabancı yatırımcıların Türkiye’de faaliyette bulunmak istediklerinde üzerinde ilk durulması gereken husus bu kurumların faaliyetlerini yürütecekleri gayrimenkullerin ve menkul malların edinimidir. Öncelikle bu hususun netleştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmamın bu bölümünde özellikle bu hususta önemli açıklamalar yapılacaktır. Çalışmamın bu bölümünde ayrıca yabancı sermayenin Türkiye’deki bazı faaliyet esasları üzerinde durulacaktır.

2. YABANCILARIN TÜRKİYE’DE TAŞINMAZ MAL EDİNMELERİ

4875 sayılı Kanununun 3’üncü maddesinin (d) bendi hükmüne göre, yabancı yatırımcıların Türkiye’de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin, Türk vatandaşlarının edinimine açık

olan bölgelerde taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynî hak edinmeleri serbesttir¹³.

Bu hususta kanunun madde gerekçesinde şu açıklamaya yer verilmiştir:

“Türkiye’de Türk hukukuna uygun olarak kurulan ve idare merkezinin Türkiye’de bulunduğu yabancı yatırımcıların ortaklığıyla kurulan ya da iştirak edilen şirketler, Türk şirketi sayılmaktadır. Bu şekilde Türk tüzel kişiliği kazanmış bulunan şirketlerin yatırımlarıyla ilgili olarak taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı aynî hak edinimi, 442 sayılı Köy Kanunu ve 2644 sayılı Tapu Kanunu ile sınırlanmamış olduğundan söz konusu serbestinin Kanunda yer alması amaçlanmıştır.”

Her ne kadar kanun hükmünde yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye’de kurulan şirketlerden bahsedilse de bu bent hükmünde yer verilen genel kural yabancı kurumlarca Türkiye’de açılan şubeler ve iribat büroları için de geçerlidir.

Kanun düzenlemesine göre yabancı yatırımcıların Türkiye’de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin Türkiye’de gayrimenkul edinmelerinde mutlak bir serbestlik söz konusu değildir. Diğer yandan, tüzel kişiler açısından taşınmaz mal edini-

---

13 Böyle bir düzenleme 6224 sayılı Kanunda yer almasa da bu kanunun uygulandığı yıllarda da yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye’de kurulan ve bu nedenle T.T.K.’na göre Türk şirketi sayılan yabancı şirketler tamamı yerli sermayeli şirketler gibi taşınmaz mülkiyetine sahip olabilmekte ve bu varlıklar üzerinde sınırlı aynî hakları kullanabilmekteydi. Bu düzenlemeye kanun hükmünde yer verilmesi kamulaştırma ve devletleştirme ile ilgili kuralların belirlendiği maddede olduğu gibi yabancı yatırımcılara sağlanmak istenen güvencenin bir gereğidir.

minde karşılıklılık esası da söz konusu değildir. Ancak, yabancı gerçek kişiler açısından Türkiye’de gayrimenkul edinimi karşılıklılık esasına göre yürütülecektir.

Bu hususta üzerinde durulması gereken bir diğer hususu da şu şekilde özetleyebilirim. Yabancı tüzel kişiler Türkiye’deki gayrimenkul tasarruflarında Türk vatandaşları ile eşit muameleye tâbidirler. Şöyle ki herhangi bir Türk vatandaşının veya yerli bir şirketin herhangi bir bölgede (yerde) gayrimenkul ediniminin yasak olması halinde bu yasak yabancı gerçek ve tüzel kişiler için de geçerlidir.

3. YABANCILARIN TÜRKİYE’DE MENKUL MAL EDİNİMLERİ

Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin, yabancı kurumlarca açılan şube veya irtibat bürolarının faaliyetlerinin devamı için ihtiyaç duydukları menkul malları ve demirbaşları Türkiye’de serbestçe temin edebileceklerdir. Bu mallar istenilmesi halinde gümrük mevzuatı çerçevesinde yurt dışından da ithal edilebilecektir.

4. YATIRIM İZİNİ VE KAPASİTE ARTIŞI

Yabancı yatırımcılar Türkiye’de faaliyete başladıktan sonra yapacakları yatırımlar için (kapasite artırıcı yatırımlar dahil) herhangi bir merciden izin almalarına gerek bulunmamaktadır¹⁴. Ancak özel mevzuattaki düzenlemeler gereğince Türkiye’de uygulanmakta olan bazı yatırımlarda teşvik unsurlarından yararlanmak için “yatırım teş-

---

14 Bilindiği üzere 95/6990 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının 3’üncü maddesinin (b) bendi hükmü uyarınca yabancı sermayeli şirketlerin yeni yatırım ve kapasite artışı değişikliği için Hazine Müsteşarlığı’ndan izin alınması zorunluydu. 4875 sayılı Kanun kapsamında yeni yatırım ve kapasite artışı için hiçbir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

vik belgesi” gibi bir belgenin varlığına ihtiyaç duyulması halinde bu belgenin yatırımcılar tarafından ilgili mercilere tevdi edileceği tâbiidir.

5. YATIRIM KOTASI

4875 sayılı Kanun kapsamında Türkiye’de şirket kuran yabancı yatırımcılar veya şube açan yurt dışında mukim kurumların Türkiye’de yapacakları yatırımlarda herhangi bir kota mevcut değildir. Yabancı yatırımcılar Türkiye’de yurt içinden veya yurt dışından sağlanan iktisadî kıymetlerle kanunî düzenlemelere uymak kaydıyla istedikleri miktarda ve nitelikte yatırım yapmakta serbestirler.

6. ŞİRKETLERİN FAALİYET KONUSUNUN DEĞİŞTİRİLMESİ

Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin faaliyet döneminde faaliyet konusunu yurt dışında mukim hakim ortağın alacağı karar doğrultusunda değiştirmesi halinde bunun için herhangi bir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır¹⁵.

Aynı şekilde Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı kurumlara ait şubelerin Türkiye’deki faaliyet konusunu değiştirmesi halinde de herhangi bir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

---

15 Bilindiği üzere 95/6990 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının 3’üncü maddesinin (b) bendi hükmü uyarınca yabancı sermayeli şirketlerin faaliyet alanını değiştirmek istemeleri halinde Hazine Müsteşarlığı’ndan izin alınması gerekliydi. 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte yabancı sermayeli şirketler ve Türkiye’de şube açan yabancı kurumlar faaliyet alanını hiçbir merciden izin almaksızın değiştirebileceklerdir.

7. SERMAYE ARTIŞI VE HİSSE DEVRİ İZİNLERİ

Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli Şirketlerin sermaye artırımına gitmeleri halinde bu konuda gerekli mercileri kanalıyla karar almaları yeterli olup, bunun için herhangi bir izin almalarına gerek bulunmamaktadır¹⁶.

Benzer durum yabancı kurumlara ait Şubeler için de geçerlidir. Yabancı kurumların Türkiye’de açmıő oldukları Şube için tahsis ettikleri sermayenin artırılmak istenmesi halinde bu konuda Őubenin ana merkezinin karar alması yeterlidir. Bunun için Türkiye’de herhangi bir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

8. LİSANS, KNOW-HOW, TEKNİK YARDIM VE FRANCHİSE ANLAŞMALARININ TESCİLİ

Yabancı kurumların Türkiye’de kurmuő oldukları Şirketlerin gerek Türkiye’de yerleşik Őahıslarla gerekse yurt dışında mukim Őirketlerle aktedecekleri lisans, know-how, teknik yardım ve yönetim ve

---

16 95/6990 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının 3’üncü maddesinin (b) bendi hükmü uyarınca yabancı sermayeli Şirketlerde ve yabancı kurumlara ait Şubelerde sermaye artırımını, yabancı ortak katılım payının deęiőmedięi durumlarda kuruluşlarca serbestçe yapılmaktaydı. Ve sermaye artırımını müteakip Hazine Müsteşarlığı’na müracaat edilerek sermaye artırımının tescil ettirilmesi gerekmektedir. Sermaye artırımının neticesinde yabancı ortağın hisse nispetinin deęiőmesi halinde ise bunun için Hazine Müsteşarlığı’ndan izin alınması gerekliydi. 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte sermaye artırımını işlemleri için ortakların hukukî statüsüne bakılmaksızın hiçbir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

franchise anlaşmaları için hiçbir merciden izin almalarına gerek bulunmamaktadır¹⁷.

9- TÜRKİYE’DE ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN YURT DIŞINA TRANSFERİ¹⁸

Yabancı yatırımcıların Türkiye’deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi ana para ve faiz ödemeleri, istenilen konvertibl yabancı para cinsin-

-
- 17 Eski uygulamada tescil işlemleri 2 seri numaralı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararı Hakkında Tebliğ hükümlerine göre gerçekleştirilmekteydi. Bu Tebliğin 7’nci maddesi hükmüne göre kamu ve özel sektör kuruluşlarının, yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşlarla yapacakları lisans, know-how, teknik yardım, yönetim ve franchise anlaşmalarının tescili için Tebliğde belirtilen belgelerle Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne başvurması gerekmektedir. Ve bu anlaşmaların yürürlüğe girebilmesi için Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne tescil edilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde kâr, temettü ve sermaye payının yurt dışına transferinde de 8’inci madde hükmü ile getirilmiş çeşitli sınırlamalar mevcuttu. 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte bütün bu sınırlamalar kaldırılmış yurt dışına yapılacak her türlü transferde Türkiye’de yatırım yapan yabancı yatırımcıların bankalara (katılım banları dahil) yapacakları beyan yeterli görülmüştür.
- 18 Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz., BAŞAK Levent, “**Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlarca veya Yabancı Sermayeli Şirketlerce Türkiye’de Elde Edilen Kazanç ve/veya İratların Yurt Dışına Transferinde Herhangi Bir Sınırlama Mevcut Mudur?-I**”, Yaklaşım, Yıl: 13, Sayı: 146, Şubat 2005, Sh. 102-106.; BAŞAK Levent, “**Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlarca veya Yabancı Sermayeli Şirketlerce Türkiye’de Elde Edilen Kazanç ve/veya İratların Yurt Dışına Transferinde Herhangi Bir Sınırlama Mevcut Mudur?-II**”, Yaklaşım, Yıl: 13, Sayı: 147, Mart 2005, Sh. 125-131.

den ve kur üzerinden¹⁹ bankalar veya özel finans kurumları²⁰ aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilecektir²¹.

Türkiye’de elde edilen kazanç ve/veya iratların yabancı yatırımcılar tarafından kambiyo mevzuatına göre yurt dışına transferinde hiçbir kısıtlama ve sınırlama söz konusu değildir. Türkiye’de elde edilen kazanç ve/veya iratların vergisinin ödenmesi koşuluyla hiçbir miktar sınırlamasına tâbi olmaksızın elde edilen kazanç ve/veya iratlar yurt dışına serbestçe transfer edilebilecektir.

10. YABANCI YATIRIMCILAR İLE İDARE ARASINDAKİ UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

Özel hukuk kuralları çerçevesinde aktedilen **“yatırım sözleşmelerinden”** kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözümlenmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer

---

19 6224 sayılı Kanununun 4’üncü maddesine göre yurt dışına yapılacak transferde **“cari resmi kambiyo rayıcı”** esas alınmaktaydı. 4875 sayılı Kanun sonrasında bu sınırlama kaldırıldığı için yabancı yatırımcılar yurt dışına transfer edecekleri değerleri hesap ederken özel düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla hangi kuru esas alacaklarını kendileri belirleyebileceklerdir.

20 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 169’uncu maddesinin 2’nci fıkrası hükmüne göre mevzuatımızda özel finans kurumlarına yapılan atıflar katılım bankalarına yapılmış sayılacaktır. Dolayısıyla bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yurt dışına para transferi katılım bankalarınınca yerine getirilebilecektir.

21 6224 sayılı Kanununun 4’üncü maddesinin (c) bendi hükmüne göre yurt dışına transfer edilecek kârlar ile satış bedelleri ve borç resülmal (anapara) ve faizleri yapılacak müracaat üzerine Maliye Bakanlığı’ndan alınacak izin doğrultusunda transfer edilebilecekti. Diğer bir ifade ile 6224 sayılı Kanun yurt dışına söz konusu değerlerin transferi için izin sistemini benimsemişti.

alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözümlerine başvurulabilecektir.

Bu kapsamda, yabancı yatırımcılar ile idare arasındaki uyuşmazlıkların çözümlerinde ulusal veya uluslararası tahkim müessesesine başvurma imkanı getirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI PERSONEL İSTİHDAMI

1. GENEL ESASLAR

Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketler ve yabancı kurumlarca açılan şubelerde ve irtibat bürolarında istihdam edilecek personelin nitelikleri ve yerli ve yabancı işçi, memur ve müstahdemlerin çalışma şartları doğrudan yatırım yapılan ülkenin sosyal güvenlik mevzuatına tâbidir.

Çalışmanın giriş kısmında da belirttiğim gibi, doğrudan yatırımların yatırım yapılan ülkedeki en önemli etkilerinin başında istihdam etkisi gelmektedir. Özellikle işsizliğin yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelerde yapılacak doğrudan yabancı yatırımlar bu ülkelerdeki işsizlik sorununun çözümünde önemli bir argüman haline gelmiştir.

Türkiye’de kurulacak teknoloji ağırlıklı üretim yapacak şirketler ve yabancı kurumlara ait şubelerde istihdam edilecek kilit personeli belirleme yetkisi şirket veya şube yetkililerine aittir. Bu kişiler genellikle yurt dışından getirilen yabancı uzmanlardan oluşmaktadır. Türk yabancı sermaye mevzuatında bu yönde kilit personel istihda-

mına ilişkin kısıtlayıcı herhangi bir önemli düzenleme bulunmamaktadır.

2. TÜRKİYE’DE YABANCI PERSONEL İSTİHDAMI

4875 sayılı Kanun kapsamında kurulan şirket ve kuruluşlarda ve açılan şubelerde istihdam edilecek yabancı uyruklu personele, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca²² çalışma izni verilecektir.

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 23’üncü maddesi uyarınca Hazine Müsteşarlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca müştereken hazırlanacak yönetmelikte; yabancı sermayeli şirket ve kuruluşlardan hangilerinin bu kapsama gireceği ile söz konusu yönetmelik kapsamında izin verilecek **“kilit personel”**’in tanımı ve çalışma izinlerine ilişkin özel nitelikteki diğer esas ve usuller belirlenecektir.

Bu kapsamda Türkiye’de istihdam edilecek yabancı personelin hukukî statüsü 4817 sayılı **“Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun”**²³, **“Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği”**²⁴ ve **“Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik”**²⁵ hükümlerine göre belirlenecektir.

---

22 Eski uygulamada yabancı personel istihdamına ilişkin düzenlemeye hem 6224 sayılı Kanunda (Mad.: 7) hem de 2 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararı Hakkında Tebliğde (Mad.: 12) yer verilmişti. Tebliğin 12’nci maddesi uyarınca çalışma müsaadesi Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü’nce verilmekteydi. 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte bu izinler bu hususta Türkiye’de tek yetkili otorite olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca verilecektir.

23 06.03.2003 tarih ve 25040 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

24 29.08.2003 tarih ve 25214 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

25 29.08.2003 tarih ve 25214 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KURULAN ŞİRKETLERİN, AÇILAN ŞUBE VEYA İRTİBAT BÜROLARININ TASFİYESİ²⁶

1. GENEL ESASLAR

Kurulan her tüzel kişiliğin bir gün mutlaka iflas ve diğer birçok nedenden dolayı tasfiye edileceği bir gerçektir. İşte bu nedenle tüzel kişilerin tasfiyesi bir çok özel kanunda düzenlenmiştir. Bu özel kanunların başında 5520 sayılı K.V.K. yer almaktadır. Bu Kanunun 17’nci maddesinde “**Tasfiye**” başlığı altında Türkiye’de faaliyet gösteren kurumların tasfiyeye girmesi halinde izlenmesi gereken hukukî prosedür belirlenmiştir.

Bu maddedeki düzenleme gereğince her ne sebeple olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olacak ve bu dönemde (tasfiye döneminde) vergilendirme esasları bu madde hükmüne göre belirlenecektir.

Tasfiye müessesesi K.V.K. kapsamında Türkiye’de kurulan şirketler ve yabancı kurumlarca açılan şubeler açısından ayrı ayrı esaslara tâbi tutulmamıştır. Türkiye’de kurulan şirketler ile yabancı kurumlarca Türkiye’de açılan şubelerin tasfiyeye girmesi halinde K.V.K.’nin 17’nci maddesi hükmü uygulanacaktır. Bu konuda çalışmamın aşağıdaki bölümünde özet mahiyette bazı açıklamalar yapılacaktır.

---

26 Yabancı kurumlara ait şubelerin tasfiyesi hususunda şu iki spesifik çalışmaya müracaat edilebilir: BAŞAK Levent, “**Dar Mükellefiyete Tabi Kurumların Kurumlar Vergisi Kanunu’nun Tasfiye Hükümleri Karşısındaki Durumu**”, Vergici ve Muhasebeci İle Diyalog, Yıl: 18, Sayı: 185, Eylül 2003, Sh. 121-138.; BAŞAK Levent, “**Dar Mükellefiyete Tâbi Kurumlar 5520 Sayılı KVK’nun Tasfiye Hükümlerine Tâbi Midir?**”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Sayı: 32, Ağustos 2006, Sh. 31-41.

2. YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN, YABANCI ŞUBELERİN VE İRTİBAT BÜROLARININ TASFİYESİ

K.V.K.'nın tasfiye hükümlerine geçmeden önce öncelikle şu hususu belirtmekte fayda görüyorum. 4875 sayılı Kanun öncesinde Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermaye şirketlerin ve yabancı kurumlara ait şubelerin tasfiyeye girmek istemeleri halinde Hazine Müsteşarlığı'ndan izin almaları gerekmektedir²⁷. 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte yabancı sermayeli şirketlerin ve yabancı kurumlara ait şubelerin tasfiye edilmek istenmesi halinde herhangi bir merciden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

Türkiye'de faaliyet gösteren yerli ve/veya yabancı sermayeli şirketlerin tasfiyesinde K.V.K. eşitlik ilkesinin bir gereği olarak farklı düzenlemelere yer vermemiştir. Yerli ve yabancı sermayeli şirketlerin Türkiye'de herhangi bir nedenle tasfiyeye tâbi tutulmak istenmesi halinde tasfiye döneminde tasfiye ve vergilendirme esasları K.V.K.'nın 17'nci maddesine göre yürütülecektir.

Kanunî ve iş merkezi yurt dışında bulunan kurumların Türkiye'deki şubelerinin tasfiyesinde ise K.V.K.'nın 22'nci maddesinin (5) numaralı bent hükmü geçerli olacaktır. Mezkûr madde hükmünde yabancı kurumların Türkiye'de bulunan şubelerinin tasfiyesi hususunda şu düzenleme yapılmıştır:

---

27 Bu çalışmamızın alanı dışında bulunan birleşme işlemlerinde de eski uygulamada Hazine Müsteşarlığı'ndan izin alınması zorunluydu. 4875 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte yabancı sermayeli şirketlerin başka bir şirketle birleşmesi (devir yoluyla birleşmeler dahil) için herhangi bir merciden izin almalarına gerek bulunmamaktadır.

“Kanunun tasfiyeye ilişkin hükümleri ile 19’uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi aynı şartlarla dar mükellef kurumlar hakkında da uygulanır. Şu kadar ki, devralan kurum tarafından devralınan değerlere karşılık verilen iştirak hisseleri, Türkiye’deki iş yeri veya daimi temsilcinin aktifine kaydedilir.”

Kanun maddesindeki açık düzenle gereğince kanunî ve iş merkezi yurt dışında bulunan kurumlarca Türkiye’de açılan şubelerin tasfiyesinde K.V.K.’nun 17’nci maddesi hükmü uygulanacaktır.

İrtibat bürolarının tasfiyesi ise özellikli bir konudur. Şöyle ki, yabancı sermaye mevzuatına göre yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketler tarafından Türkiye’de açılan irtibat büroların ticarî faaliyette bulunması mümkün değildir. Türkiye’de açılan irtibat bürolarında ticarî faaliyetle uğraşılmaması halinde bu büroların kapatılması durumunda K.V.K.’nun 17’nci maddesi hükmünün uygulanması mümkün değildir.

Ancak Türkiye’de açılan irtibat bürolarının Türkiye’deki faaliyetleri sürecinde herhangi bir nedenle gelir getirici bir faaliyet ile uğraşmaları halinde irtibat büroları ticarî işletme hüviyetine bürüneceği için bu büroların kapatılması halinde de K.V.K.’nun 17’nci maddesine göre işlem yapılmasının gerektiğini düşünüyorum.

3- YABANCI YATIRIMLARIN KAMULAŞTIRILMASI VE DEVLETLEŐTIRILMESİ

4875 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin (b) bendi hükmüne göre, doğrudan yabancı yatırımların, yürürlükteki mevzuat gereğince; **“kamu yararı”** gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamu-laştırılması veya devletleştirilmesi mümkün değildir²⁸.

Kanun hükmüne göre Türkiye'deki yabancı sermayeli şirketler ve ya yabancı kurumlara ait şubeler, ancak ve ancak, kamu yararı gö-zetilmesi ve karşılıkları ödenmesi halinde kamulaştırılabilecek veya devletleştirilebilecektir. Bu noktada kanun metninde geçen **“kamu yararı”** terimi özel önem taşıyan bir kavramdır. Ancak bu kavramın tanımı kanunda yapılmamıştır. Bu ise 4875 sayılı Kanunun önemli eksik yanlarından bir tanesini teşkil etmektedir.

Son olarak bu düzenlemenin 6224 sayılı Kanunda yer almadığın ha-tırlatmak isterim. 4875 sayılı Kanunda bu düzenlemeye yer verilmek suretiyle yabancı yatırımcıların Türkiye'deki yatırımlarına devlet gü-vencesi sağlanmıştır. Türkiye'de elde edilen kazanç ve/veya iratların yurt dışına transferi hususunda sağlanan serbestlik bu düzenleme ile daha da anlamlı hale gelmiştir. Yabancı yatırımcılar açısından mülki-yet güvencesi taşıyan bu düzenleme Türkiye'deki doğrudan yatırımların artırılmasında önemli bir mihenk taşıdır.

---

28 Kamulaştırma ve devletleştirme esasları 1982 Anayasası'nın 46'ncı ve 47'nci maddeleri ile düzenlenmiş olup, bu madde hükümleri Türkiye'de doğrudan yatırım yapan yabancı yatırımcılar için de geçerlidir. Söz konusu düzenleme-ler 4875 sayılı Kanunda da tekrarlanmak suretiyle yabancı yatırımcılara daha güvenilir bir yatırım ortamının sunulduğu özellikle belirtilmek istenmiştir.

SONUÇ

1950’li yıllarda Türkiye’nin ekonomik durumunu göz önünde bulundurduğumuzda özellikle bu yıllardaki Türkiye’nin dövize olun ihtiyacı ülkemizi dış kaynak arayışına itmiştir. İşte bu amaçla Türkiye’deki yabancı sermaye yatırımlarının bir sistem dahilinde teşvik edilmesi ve bu sayede Türkiye’nin ekonomik kalkınmasında yeni bir model yaratmak amacıyla bir teşvik kanunu olarak 6224 sayılı “**Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu**” çıkarılmıştır.

18 Ocak 1954 tarihinde kabul edilen bu kanunun hükümleri irdelendiğinde görüleceği üzere; bu kanun, dönemin doğrudan yabancı yatırımları için gerekli kanunî alt yapıyı sağlayan, oldukça liberal bir kanundur. Bu kanunun bir çok müessesesi günümüze kadar aynen korunmuş olup, 4875 sayılı Kanun yürürlüğe girene kadar kanunda önemli bir değişiklik yapılmamıştır.

Ancak, ilgili kanun hükümleri aradan geçen süre zarfından Türkiye’nin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olması, bu kanunun esas itibariyle bir teşvik kanunu olması ve yürürlüğe girdiği tarihten bu yana doğrudan yatırımlara ilişkin olarak ortaya çıkan kavram ve uygulama farklılıklarını karşılamadaki ve yatırımcıların haklarını uluslararası standartlarda korumadaki eksikliği nedeniyle değiştirilmesi gerekiyordu.

Bu nedenle, Türkiye’deki yatırım ortamının daha liberal bir niteliğe kavuşması ve yabancı yatırımcıların Türkiye’de yatırım yapmalarının önünde önemli bir engel teşkil eden bürokratik engellerin kaldırılması her şeyden önemlisi Türkiye’deki iç tasarrufların yetersizliği nedeniyle kaynak açığının giderilmesi amacıyla hazırlanan 4875 sayılı Kanun 05.06.2003 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

4875 sayılı Kanun 1980’li yıllarda Türkiye’de başlayan reel ve finans sektöründeki liberalleşme hareketlerinin bir uzantısıdır. Bu kanun ile birlikte doğrudan yatırımlarda izin ve onay sisteminin kaldırılması yatırım piyasalarında liberalleşme hareketlerinin son safhasını oluşturmaktadır. Finansal piyasalardaki sınırsız serbesti böylece doğrudan yatırımlar için de getirilerek Türkiye’deki yatırım ikliminin yabancı yatırımcıları cezbedecek bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir.

Diyebiliriz ki 4875 sayılı Kanun, esas itibariyle, kalkınma yarışında son yüzyılda önemli bir yol kateden, siyasî istikrarı yakalayan ülkemizdeki yabancı doğrudan yatırımların artırılmasının sağlanması amacıyla hazırlanmış bir kanundur.

4875 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde de belirtildiği gibi, ülkemiz, Avrupa, Ortadoğu ve Orta Asya arasındaki eşsiz jeopolitik ve jeostratejik konumu ve dünya enerji merkezlerine yakınlığı ve eşsiz doğal maden kaynakları ile “bölgesel bir merkez” olma niteliğine sahip bir ülke konumundadır. Bütün bu maddi kaynaklarının yanı sıra, Türkiye, geniş iç pazarı, maliyet-etkin ve eğitimli ve genç iş gücü ve güçlü kamu ve özel yerli sermayeye sahip potansiyeli yüksek bir ülkedir.

Bu kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte doğrudan yabancı yatırımların, üretim, istihdam, teknoloji, modern know-how, yönetim becerisi, pazarlama ve ihracat olanakları gibi olanaklarından yararlanılması amaçlanmaktadır. Bu niteliklerin Türk ekonomisi üzerindeki etkileri şüphesiz zamanla görülecektir.

Özet itibariyle 4875 sayılı Kanun ile;

1- Doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılması,

2- Yabancı yatırımcı ve doğrudan yabancı yatırım gibi kavramlara uluslararası standartlar çerçevesinde açıklık kazandırılması,

3- Yabancı yatırımcıların ve doğrudan yabancı yatırımların ülkemiz mevzuatına uyumunu öngören düzenlemelerin yapılması,

4- Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasının takibinde Hazine Müsteşarlığı'nın yetkili ve görevli kılınması,

amaçlanmaktadır.

4875 sayılı Kanun ile yabancı sermayeli yatırımlar konusunda getirilen en önemli değişiklik hiç şüphesiz doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin kaldırılarak yabancı yatırımcıların önündeki önemli bir bürokratik engelin kaldırılması olmuştur.

Bu çalışmamız Türkiye’de doğrudan yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcılar için bir rehber niteliğinde hazırlanmıştır. Bu nedenle 4875 sayılı Kanun kapsamında getirilmek istenen müesseseler ana hatları ile irdelenmiştir. Bu kanun kapsamında Türkiye’de yabancı sermayeli şirket kurulması, kanunî ve iş merkezi yurt dışında bulunan kurumlarca Türkiye’de şube veya irtibat bürosu açılması, yurt dışında mukim kurumlarca Türkiye’de banka kurulması, şube veya temsilcilik açma esasları bağımsız bir çalışma yapılmasını gerektirecek kadar derin konular olduğu için bu konularda genel esaslar açıklanmaya çalışılmıştır.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

Amaç ve kapsam

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemektir. Bu Kanun, doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muameleyi kapsar.

Tanımlar

MADDE 2. — Bu Kanunda geçen;

- a) Yabancı yatırımcı: Türkiye’de doğrudan yabancı yatırım yapan,
- 1) Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarını,
  - 2) Yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişileri ve uluslararası kuruluşları,
- b) Doğrudan yabancı yatırım: Yabancı yatırımcı tarafından,
- 1) Yurt dışından getirilen;
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye,

- Şirket menkul kıymetleri (Devlet tahvilleri hariç),
- Makine ve teçhizat,
- Sınaî ve fikrî mülkiyet hakları,

2) Yurt içinden sağlanan;

- Yeniden yatırımda kullanılan kâr, hâsılat, para alacağı veya malî değeri olan yatırımla ilgili diğer haklar,
- Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar,

Gibi iktisadî kıymetler aracılığıyla;

i) Yeni şirket kurmayı veya şube açmayı,

ii) Menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az % 10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmayı,

c) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,

İfade eder.

Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin esaslar

MADDE 3. — a) Yatırım serbestisi ve millî muamele

Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe;

1-Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye’de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir.

2- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler.

b) Kamulaştırma ve devletleştirme

Doğrudan yabancı yatırımlar, yürürlükteki mevzuat gereğince; kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamulaştırılmaz veya devletleştirilemez.

c) Transferler

Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi ana para ve faiz ödemeleri, bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilir.

d) Taşınmaz edinimi

Yabancı yatırımcıların Türkiye'de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin, Türk vatandaşlarının edinimine açık olan bölgelerde taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynî hak edinmeleri serbesttir.

e) Uyuşmazlıkların çözümü

Özel hukuka tabi olan yatırım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözülmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurulabilir.

f) Nakit dışı sermayenin değer tespiti

Nakit dışındaki sermayenin değer tespiti, Türk Ticaret Kanunu hü-

kümleri çerçevesinde yapılır. Yabancı ülkelerde kurulu bulunan şirketlerin menkul kıymetlerinin yatırım aracı olarak kullanılması halinde, menşe ülke mevzuatına göre değer tespitine yetkili makamların veya menşe ülke mahkemelerince tespit edilecek bilirkişilerin ya da uluslararası değerlendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri esas alınır.

g) Yabancı personel istihdamı

Bu Kanun kapsamında kurulan şirket, şube ve kuruluşlarda istihdam edilecek yabancı uyruklu personele, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çalışma izni verilir.

27.2.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 23 üncü maddesi uyarınca Hazine Müsteşarlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca müştereken hazırlanacak yönetmelikte; yabancı sermayeli şirket ve kuruluşlardan hangilerinin bu kapsama gireceği ile söz konusu yönetmelik kapsamında izin verilecek kilit personelin tanımı ve çalışma izinlerine ilişkin özel nitelikteki diğer esas ve usuller belirlenir.

Bu kapsamda istihdam edilecek personele, 4817 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uygulanmaz. İstihdam edilecek yabancı uyruklu kilit personele, 4817 sayılı Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının hangi durumlarda uygulanacağı hazırlanacak yönetmelikte belirlenir.

h) İrtibat büroları

Müsteşarlık, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlere, Türkiye’de ticarî faaliyette bulunmamak kaydıyla irtibat bürosu açma izni vermeye yetkilidir.

Politika belirleme ve bilgi isteme

MADDE 4. — Müsteşarlık; kalkınma plân ve yıllık program hedeflerini, ülkenin genel ekonomik durumunu, dünyadaki yatırım eğilimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarının görüşlerini dikkate alarak, doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin politikaların genel çerçevesini belirlemeye, bu amaçla diğer kuruluşların faaliyetlerine katılmaya yetkilidir. Doğrudan yabancı yatırımları ilgilendiren mevzuatta yapılacak değişiklik ve yeni mevzuat taslakları hakkında Müsteşarlığın uygun görüşü alınır.

Müsteşarlık, doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin bilgi sistemini kurmak ve geliştirmek amacıyla, yatırımlar hakkındaki istatistiki bilgileri, her türlü kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarından istemeye yetkilidir.

Yabancı yatırımcılar, yatırımları ile ilgili istatistiki bilgileri Müsteşarlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Müsteşarlığa bildirirler. Söz konusu bilgiler istatistik amaçları dışında ispat aracı olarak kullanılamaz.

Çeşitli hükümler

MADDE 5. — a) Mevcut yabancı sermayeli kuruluşlar

18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Kanun kapsamında kurulan şirketler, kazanılmış hakları saklı kalmak kaydıyla bu Kanuna tabidirler.

b) Yönetmelik

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin esaslar Kanunun yayımını izleyen bir ay içerisinde Müsteşarlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

c) Yürürlükten kaldırılan hükümler

18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Mevzuatta, 6224 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılır.

d) Bu Kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE 1. – Bu Kanunun uygulanmasını göstermek üzere hazırlanacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut kararname, tebliğ ve genelgelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

MADDE 6. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 7. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Devlet Bakanlığından:

**DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU
UYGULAMA YÖNETMELİĞİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve Kapsam

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı 5/6/2003 tarihli ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu kapsamına giren konularda uygulanacak usul ve esasları belirlemektir.

Dayanak

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun 5 inci maddesinin (b) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3 — Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

Müsteşarlık : Hazine Müsteşarlığını,

Genel Müdürlük : Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğünü,

Kanun : 5/6/2003 tarihli ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanununu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi İsteme

Kurum ve Kuruluşlardan Alınacak İstatistikî Bilgiler

Madde 4 — Müsteşarlık; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Sermaye Piyasası Kurulu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ticaret Sicil Memurlukları başta olmak üzere, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla yapacağı Veri Paylaşım Protokolleri veya diğer usuller çerçevesinde doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin bilgileri temin eder.

Bu çerçevede; ilgili Ticaret Sicil Memurlukları,

a) Kanun kapsamındaki şirket ve şubelerin kuruluş aşamasında ilgililerce doldurulacak “Şirket ve Şube Kuruluş Bildirim Formu ve Dilekçesi”nin bir nüshasını,

b) Bu şirketlerin tescil ve ilana tabi her türlü ana sözleşme değişikliklerinin bir nüshasını,

c) Bu şirketlerce ilgili Ticaret Sicil Memurluğuna iletilen “Ortaklar Listesi” veya “Hazirun Cetveli”nin bir nüshasını,

Müsteşarlığa gönderirler.

Şirket ve Şubelerden İstenecek Bilgiler

Madde 5 — a) Kanun kapsamındaki şirket ve şubeler;

1) Sermayelerine ve faaliyetlerine ilişkin bilgileri Yönetmelik ekinde (EK-1) yer alan “Doğrudan Yabancı Yatırımlar İçin Faaliyet Bilgi Formu” çerçevesinde yıllık bazda ve her yıl en geç Mayıs ayı sonuna kadar,

2) Sermaye hesabına yapılan ödemelere ilişkin bilgileri Yönetmelik ekinde (EK-2) yer alan “Doğrudan Yabancı Yatırımlar İçin Sermaye Bilgi Formu” çerçevesinde, ödemeyi takip eden 1 ay içinde,

3) Mevcut yerli veya yabancı ortakların kendi aralarındaki veya şirket dışındaki herhangi bir yerli veya yabancı yatırımcıya yaptıkları hisse devirlerine ilişkin bilgileri Yönetmelik ekinde (EK-3) yer alan “Doğrudan Yabancı Yatırımlar İçin Hisse Devri Bilgi Formu” çerçevesinde ve hisse devrinin gerçekleşmesini müteakip en geç 1 ay içinde,

Genel Müdürlüğe bildirirler.

b) Kanun kapsamında bulunmayan tamamen yerli sermayeli şirketler;

1) Şirkete yabancı bir yatırımcının iştirak etmesi veya

2) Şirketin yaptığı sermaye artışına şirket dışındaki bir yabancı yatırımcının iştirak etmesi suretiyle

hisse devrinin gerçekleşmesi ve şirketin Kanun kapsamına girmesi halinde hisse devirlerine ilişkin bilgileri Yönetmelik ekinde (EK-3) yer alan “Doğrudan Yabancı Yatırımlar İçin Hisse Devri Bilgi Formu” çerçevesinde ve hisse devrinin gerçekleşmesini müteakip en geç 1 ay içinde Genel Müdürlüğe bildirirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İrtibat Büroları

İrtibat Bürosu Kuruluşu

Madde 6 — Müsteşarlık, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlere, Türkiye’de ticari faaliyette bulunmamak kaydıyla irtibat bürosu açma izni vermeye ve bu izinlerin süresini uzatmaya yetkilidir.

Kuruluş ve süre uzatımına ilişkin müracaatlar, istenilen bilgi / belgelerin tam ve eksiksiz olması kaydıyla, başvuru tarihinden itibaren 5 iş günü içinde sonuçlandırılır.

Yabancı şirketlerin, para ve sermaye piyasaları, sigortacılık gibi özel mevzuatı bulunan alanlarda faaliyette bulunmak amacıyla irtibat bürosu açma talepleri, ilgili özel mevzuatı çerçevesinde yetkili kılınan kurum veya kuruluşlarca değerlendirilir.

Müracaatta Aranacak Belgeler

Madde 7 — Türkiye’de irtibat bürosu kurmak için aşağıdaki belgelerle Müsteşarlığa müracaat edilir:

a) Ana şirkete ait ve ilgili Türk Konsoloslüğunca veya Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı çerçevesinde hazırlanan Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi hükümlerine göre tasdik edilmiş Faaliyet Belgesi aslı,

b) Ana şirket hakkında hazırlanmış Faaliyet Raporu veya bilanço ve gelir tablosu,

- c) İrtibat bürosunun faaliyetlerini yürütmekle görevli olarak atanacak kişiye verilecek yetki belgesi aslı,
- d) İrtibat bürosunun kuruluş işlemlerinin başka bir kimse aracılığı ile yürütülmesi durumunda vekaletname aslı.

İrtibat Bürolarının İşleyişi Hakkında Hükümler

Madde 8 — İrtibat bürolarının işleyişinde aşağıdaki esaslar geçerlidir:

- a) Kuruluş izni alan irtibat büroları, vergi dairesine kayıt belgesinin bir örneğini en geç 1 ay içinde Genel Müdürlüğe gönderirler. Bürolar, adres değişikliği durumunda yeni adreslerini en geç 1 ay içinde Genel Müdürlüğe bildirirler.
- b) İrtibat bürolarınca, her yıl en geç Mayıs ayı sonuna kadar, büronun geçmiş yıl faaliyetleri hakkında, Yönetmelik ekinde (EK-4) yer alan “İrtibat Bürolarının Faaliyetlerine İlişkin Bilgi Formu” doldurularak Müsteşarlığa gönderilir. Bu müracaatlara, büronun geçmiş yıl harcamalarının yurt dışından gönderilen dövizlerle karşılandığına ilişkin belgeler eklenir.
- c) İrtibat bürolarına azami 3 yıllık süre ile faaliyet izni verilir. İrtibat bürolarının süre uzatımlarında, geçmiş yıl faaliyetleri ile geleceğe yönelik plan ve hedefleri dikkate alınarak, her defasında azami 3 yıl olmak üzere süre uzatımı verilebilir.
- d) İrtibat bürolarının faaliyetlerini sona erdirmesi durumunda kapatma işlemi için, ilgili vergi dairesinden alınacak iş bırakma-yoklama fişi Genel Müdürlüğe gönderilir. Bürolar, kapanış ve tasfiye sonucunda oluşan bakiye haricinde, transfer talebinde bulunamazlar.

e) Müsteşarlık, mevzuata aykırı davrandığı tespit olunan irtibat bürolarının kuruluş izinlerini iptal edebilir ve iptal kararını ilgili mercilere bildirir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Şirket Türleri

Madde 9 — Yabancı yatırımcıların kurabilecekleri veya iştirak edebilecekleri şirketler, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen şirketler ile Borçlar Kanunu'nda düzenlenen adi şirketlerdir.

Adi ortaklık, konsorsiyum, iş ortaklığı, ortak girişim gibi isimler altında sözleşmeye dayalı olarak kurulan ve Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen şirketlerin belirgin niteliklerini taşımayan ortaklıklar, Kanun'un uygulanması bakımından adi şirket sayılırlar.

Yurt Dışında İkamet Eden Türk Vatandaşları

Madde 10 — Yurt dışında ikamet ettiğini çalışma veya ikamet izni ile belgeleyen Türk vatandaşları, Kanun'un uygulanması bakımından yabancı yatırımcı sayılırlar.

Bilgi Formlarında Değişiklik

Madde 11 — Bu Yönetmelik ekinde yer alan Bilgi Formlarında değişiklik yapmaya Genel Müdürlük yetkilidir.

Geçici Madde 1 — 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, 7/6/1995 tarihli ve 95/6990 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Yabancı Sermaye Çerçeve Kararı ve bu Karar Hakkında Tebliğ hükümlerine istinaden düzenlenmiş bulunan Yatırım İzin

Belgeleri üzerinde işlem yapmaya; Belge kapsamındaki yatırımlar tamamlanıncaya kadar ve kazanılmış haklar saklı kalmak kaydıyla, Genel Müdürlük yetkilidir.

Yürürlük

Madde 12 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 — Bu Yönetmelik hükümlerini Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanı yürütür.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR İÇİN FAALİYET BİLGİ FORMU (1)**A. ŞİRKETE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER**

Unvanı	
Adresi	
İli	
Posta Kodu	
Telefon Numarası	
Faks Numarası	
E- Posta Adresi	
İnternet Sitesi	
Vergi Dairesi	
Vergi Hesap Numarası	
Genel Müdür/Müdür Adı Soyadı	
Sektörü (Listeden Seçilecek)	
Türkiye'deki Markaları	
Ticari İsimleri	
Bağlı Ortaklıkları/İştirakleri-Unvanı	
Bu İştirakteki Ortaklık Oranı	
Varsa Şubelerin Bulunduğu İller	

B. ŞİRKETİN ORTAKLIK YAPISI			
Ortak Adı	Tabiiyeti	Ortaklık Oranı (%)	Sermaye Payı (TL)
I. Yabancı Ortaklar			
II. Yerli Ortaklar (2)			
III. Diğer Yerli Ortaklar			
IV. İMKB’de İşlem Gören Hisseler			
Toplam			
YABANCI ORTAK / ORTAKLAR HAKKINDA BİLGİLER (3)			
Adı/Unvanı			
Yurtdışı Adresi			
E- Posta Adresi			
İnternet Adresi			
Uluslararası Markaları			
Yabancı Ortağın Çok Uluslu Bir Şirket Olması Durumunda Merkez Şirketin İsim ve Ülkesi			

- (1) Bu Form, Her Yıl Mayıs Ayı Sonuna Kadar, Bilanço ve Gelir Tablosu ile beraber Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne Gönderilecektir.
- (2) En Büyük Üç Yerli Ortak Yazılacaktır.
- (3) Yabancı Ortağın Birden Fazla Olması Durumunda Ek Föy Hazırlanacaktır.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR İÇİN FAALİYET BİLGİ FORMU (1)**KÂR TRANSFERLERİ**

Transfer Edilen Miktar

ABD Doları Karşılığı

Transfer Edilen Ülke

Transfer Tarihi

LİSANS, KNOW-HOW, TEKNİK YARDIM, FRANCHISE ANLAŞMALARI VE TRANSFERLER

Lisansör

Lisansörün Ülkesi

Lisansın Konusu

Transfer Edilen Miktar

ABD Doları Karşılığı

Transfer Edilen Ülke

Transfer Tarihi

DIŞ TİCARET

Son Yıl İhracatı (ABD Doları)

Son Yıl İthalatı (ABD Doları)

PERSONEL DURUMU

Yerli Personel Sayısı

Yabancı Personel Sayısı					
Toplam Personel Sayısı					
YIL İÇİNDEKİ ÜRETİM FAALİYETLERİ					
Üretilen					
Ürünler/ Hizmetler (Miktarı)					
Ürünler /Hizmetler (Değer)					
YATIRIMLAR					
Geçtiğimiz Yıl Yatırım Yapıldı mı?	Evet	(...)		Hayır	(...)
Bu soruya “evet” cevabı verdiyseniz aşağıdaki soruları cevaplandırınız					
Yatırımın Konusu					
Yatırımın Cinsi	Yeni	(..)	Tevsii	(..)	Diğer (..)
Yatırımın Miktarı (ABD Doları)					
Bu Yatırım İçin İstifade Edilen Devlet Destekleri (Varsa Teşvik Belgesi Numarası ve Tarihi)					
	Şirket Kaşesi ve Yetkili İmza				

- (1) Bu Form, Her Yıl Mayıs Ayı Sonuna Kadar, Bilanço ve Gelir Tablosu ile beraber Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne Gönderilecektir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR İÇİN SERMAYE BİLGİ FORMU (1)

Şirketin Unvanı

Vergi Dairesi

Vergi Hesap Numarası

YABANCI ORTAKLARIN SERMAYE HESABINA YAPTIKLARI ÖDEMELER

	Türk Lirası	Menşe Ülke Döviz
Nakdî		
Dağıtılmayan Kârlar		
Aynî (Menkul Mal/Menkul Kıymet)		
Haklar / Alacaklar		
Fonlar		
Yedekler		
Diğer (2)		
Toplam		
Sermaye Hesabına Yapılan Ödemenin Tarihi		
	Şirket Kaşesi ve Yetkili İmza	

- (1) Bu Form, Yabancı Ortakların Sermaye Hesabına Yaptıkları Ödemeyi Müteakip En Geç 1 Ay İçinde Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne Gönderilecektir.
- (2) Bu Bölümün Doldurulması Halinde Yabancı Ortakların Sermaye Hesabına Yaptıkları Ödemelerin Niteliğini Açıklayacak Bir Föyün Eklenmesi Gereklidir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR İÇİN HİSSE DEVRİ BİLGİ FORMU (1)

Unvanı			
Adresi			
İli			
Posta Kodu			
Telefon Numarası			
Faks Numarası			
E-Posta Adresi			
Vergi Dairesi			
Vergi Hesap Numarası			
DEVİR ÖNCESİ DURUM			
Ortak Adı	Tabiiyeti	Ortaklık Oranı (%)	Sermaye Payı (TL)
I. Yabancı Ortaklar			

II. Yerli Ortaklar (2)			
III. Diğer Yerli Ortaklar			
IV. İMKB’de İşlem Gören Hisseler			
Toplam			
DEVİR SONRASI DURUM			
Ortak Adı	Tabiiyeti	Ortaklık Oranı (%)	Sermaye Payı (TL)
I. Yabancı Ortaklar			
II. Yerli Ortaklar (3)			
III. Diğer Yerli Ortaklar			
IV. İMKB’de İşlem Gören Hisseler			
Toplam			

Hisse Devir Bedeli	(.....)	Hisse Devir Tarihi: (.....)
YABANCI ORTAKLARIN HİSSE DEVİR BEDELİNİ KARŞILAYIŞ ŞEKLİ		
	Türk Lirası	Menşe Ülke Dövizini
Nakdî		
Yeniden Yatırımda Kullanılan Kazançlar		
Aynî (Menkul Mal/Menkul Kıymet)		
Haklar / Alacaklar		
Diğer (4)		
Toplam		

- (1) Bu Form, Her Hisse Değişikliğini Müteakip En Geç 1 Ay İçinde Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne Gönderilecektir.
- (2) En Büyük Üç Yerli Ortak Yazılacaktır.
- (3) En Büyük Üç Yerli Ortak Yazılacaktır.
- (4) Bu Bölümün Doldurulması Halinde Yabancı Ortakların Hisse Devir Bedelini Karşılıyış Şeklini Açıklayacak Bir Föyün Eklenmesi Gereklidir.

İRTİBAT BÜROLARININ FAALİYETLERİNE İLİŞKİN BİLGİ FORMU (1)**FAALİYET YILI:****GENEL BİLGİLER****ANA ŞİRKETİN**

Unvanı

Adresi

Ülkesi

Faaliyet Konusu

TÜRKİYE'DEKİ İRTİBAT BÜROSUNUN

Adresi

Telefon Numarası

Faks Numarası

E-Posta Adresi

Vergi Dairesi

Vergi Hesap Numarası					
BÜRO YETKİLİSİNİN					
Adı Soyadı					
BÜRONUN					
Açılmasına İlişkin İzin Tarih ve Numarası					
Faaliyete Geçiş Tarihi					
Toplam Personel Sayısı	Yabancı:	(...)		Yerli:	(...)
YILLIK FAALİYETLER					
Yıl İçinde Getirilen Dövizlerin Toplamı (2)					
YIL İÇİNDE YAPILAN HARCAMALAR	ABD DOLARI		TÜRK LİRASI		
Personel Ücretleri					
Büro Masrafları					

Temsil, Ağırhama Giderleri	
Yıllık Büro Kirası (Stopajlar Dahil)	
Diğer Giderler	
Toplam	
DİĞER BİLGİLER (3)	
Ana Şirketin Türkiye'ye Yönelik Ekonomik Faaliyetleri Nelerdir? (İthalat, İhracat, Finansman, Proje, Taahhüt vs.)	
Büronun Ana Şirketi Temsil Etmeye Yönelik Faaliyetleri Nelerdir?	
Büronun Araştırma, Gözetim-Denetim, Kalite Kontrolü Faaliyetleri Varsa Bunları Açıklayınız	
Büronun Faaliyet Süresinin Uzatılması Talep Ediliyorsa Buna İlişkin Gerekçeli Açıklamalar	

- (1) Bu Form, Her Yıl Mayıs Ayı Sonuna Kadar, Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğüne Gönderilecektir.
- (2) Yıl İçinde TL'ye Çevriler Dövizlerin İlgili Döviz Alım Belgelerinin Tarih, No, ABD Doları ve TL Karşılığını Gösterir İlgili Bankaca Onaylı Liste Ayrıca İlave Edilecektir.
- (3) Bu Bölümdeki Sorulara Cevap Teşkil Etmek Üzere Yapılacak Açıklamalar Bu Forma Ek Föyler Düzenlenerek Hazırlanacaktır.

KAYNAKÇA

BAŞAK, Levent: *Dar Mükellefiyete Tâbi Kurumlar ve Vergilendirme*, Yaklaşım Yayınları, Cilt 1 ve 2, Ankara-2007.

BAŞAK, Levent: **“Dar Mükellefiyete Tabi Kurumların Kurumlar Vergisi Kanunu’nun Tasfiye Hükümleri Karşısındaki Durumu”**, Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog, Yıl: 18, Sayı: 185, Eylül 2003, Sh. 121-138.

BAŞAK, Levent: **“4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun Genel Esasları, Kanun’daki Bazı Eksiklikler ve Çözüm Yolları-I”**, Yaklaşım, Yıl: 12, Sayı: 137, Mayıs 2004, Sh. 455-468.

BAŞAK, Levent: **“4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun Genel Esasları, Kanun’daki Bazı Eksiklikler ve Çözüm Yolları-II”**, Yaklaşım, Yıl: 12, Sayı: 138, Haziran 2004, Sh. 497-509.

BAŞAK, Levent: **“4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun Genel Esasları, Kanun’daki Bazı Eksiklikler ve Çözüm Yolları-III”**, Yaklaşım, Yıl: 12, Sayı: 139, Temmuz 2004, Sh. 392-413.

BAŞAK, Levent: **“4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun İrtibat Bürolarının Kuruluşu ve İşleyişi Hakkındaki Hükümleri, Düzenlemedeki Eksiklikler ve Bir Değişiklik Önerisi”**, Yaklaşım, Yıl: 12, Sayı: 142, Ekim 2004, Sh. 148-155.

BAŞAK, Levent: **“Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlarca veya Yabancı Sermayeli Şirketlerce Türkiye’de Elde Edilen Kazanç ve/veya İratların Yurt Dışına Transferinde Herhangi Bir Sınır-**

lama Mevcut Mudur?-I”, Yaklaşım, Yıl: 13, Sayı: 146, Şubat 2005, Sh. 102-106.

BAŞAK, Levent: “Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlarca veya Yabancı Sermayeli Şirketlerce Türkiye’de Elde Edilen Kazanç ve/veya İratların Yurt Dışına Transferinde Herhangi Bir Sınırlama Mevcut Mudur?-II”, Yaklaşım, Yıl: 13, Sayı: 147, Mart 2005, Sh. 125-131.

BAŞAK, Levent: “Dar Mükellefiyete Tâbi Kurumlar 5520 Sayılı KVK’nun Tasfiye Hükümlerine Tâbi Midir?”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Sayı: 32, Ağustos 2006, Sh. 31-41.